

TIJDLIJN PROJECT CPPA KISARO

RWANDA

VOORAFGAAND 1.

- 1922** Op 24 augustus wordt Jules Wieme geboren in Huise-Lozer (Oost Vlaanderen). *Uittreksel geboorteregister? - stuk 1.*
- 1922** Op 26 augustus wordt de kleine Jules gedoopt in de parochie Lozer; deze parochie behoort sinds de fusie tot de gemeente Kruishoutem. *Uittreksel doopregister? stuk 2.*
- 1930** Op 4 april doet hij zijn eerste communie in Lozer. *Tekst "herinneringen" - stuk 3*
- 1932** De familie verhuist naar Leupegem-Oudenaarde. Jules Wieme stapt over naar de lagere school bij de zusters van de Visitatie in Edelare.
- 1934** Hij vat zijn Latijnse humaniora aan in het College van Oudenaarde.
- 1939** Op 28 augustus en 1 september worden de divisies van eerste reserve, waartoe zijn broers behoren, weder opgeroepen. Jules onderbreekt zijn studies om zijn broers te vervangen op de boerderij.

VOORAFGAAND 2.

- 1941** Jules Wieme, Broeder Cyriel, treedt in in het noviciaat van de broeders te Groot-Bijgaarden. Tijdens de koude lange winter 41-42 liep hij een longontsteking op. Hij werd één maand naar zijn moeder in Leupegem gestuurd die hem verwende met spek en eieren. Het was de laatste keer zijn dat hij de volgende zeventig jaar ziek zou zijn.
- 1946** In januari wordt Broeder Cyriel overgeplaatst naar Sint-Lambertus in Bokrijk, waar hij lesgever wordt in het eerste middelbaar.
- 1950** Broeder Cyriel krijgt er de verantwoordelijkheid over de kloosterboerderij. Hij wordt in 1972 ook econoom van het klooster.

NAAR RWANDA

- 1953** Broeder Guillaume Jongen, **Frère Mansuy** sticht de Normalschool in Byumba. Het is het begin van de werking van de Broeders der christelijke Scholen in Rwanda.
- 1970** Frère Mansuy wil de C.E.R.A.R: "Centre d' Education Rurale et Artisanale du Rwanda" oprichten, ingaand op een initiatief van Unesco- Unicef en Minéducat (orgaan van het

Rwandeas Ministerie van Onderwijs). Het is een 3-jarige cyclus na de lagere school voor leerlingen die geen kans krijgen om middelbare studies te beginnen.

1971 Broeder Cyriel wordt gevraagd om naar Rwanda te gaan om de leiding te nemen van de C.E.R.A.R. Dit was op vraag van Guillaume Jongen, Frère Mansuy, aan de Oversten van België tijdens hun bezoek daar.

In december reist hij een eerste maal voor 3 weken naar Rwanda om de situatie te verkennen. Hij organiseert samen met zijn vrienden uit Genk allerlei activiteiten om zijn project te steunen: het **Actiecomité Byumba in Genk** is geboren. Later wordt dit de VZW Project Byumba-Kisaro.

1972 Hij vertrekt op **2 september** naar Byumba, hoofdplaats van de prefectuur, en wordt er opgenomen in de communiteit van de Broeders. Hij begint op **15 oktober** met de opleiding van 40 leerlingen op ongeveer 1 ha eigendom van de Broeders. Echter niet volgens het vooropgezet Unicef-stramien van schoolse theoretische benadering, maar praktijkgericht en inspeliend op de noden van de bevolking en de mogelijkheden van het terrein. De **methode van radicale terrasserings** zal stilaan uitgroeien tot een groot regionaal en nationaal project echter niet zonder tegenwerking en onbegrip. Alleen zijn koppige vastberadenheid wijkt voor niets of niemand.

1973 Hij krijgt groen licht van zijn Roomse algemene overste om zijn project verder te zetten niettegenstaande de vele twijfels vanuit zijn communiteit. Met de steun van Frère Mansuy en van de regeringsafgevaardigde voor Byumba, **Lucien Nibaseke**, krijgt hij **10 ha in concessie** van de regering voor het realiseren van zijn project samen met zijn leerlingen. Het is een heuvel in **Kisaro** op 12 km van Byumba in de richting van Ruhengeri. Het terrein had toebehoord aan een koloniaal Schmit en wordt hem door het Ministerie ter beschikking gesteld. Vanaf nu verblijven er 5 leerlingen in het oude huis om de eigendom te bewaken. **De eerste nederzetting!** Men begint te verbouwen en bij te bouwen.

Hij krijgt ook de goedkeuring van het Ministerie van Landbouw om zijn systeem van radicale terrasserings toe te passen om de erosie tegen te gaan en om de landbouwopbrengsten te verhogen. Dit gebeurde niet zonder slag of stoot en het was uiteindelijk de Directeur van het F.A.O. zelf die tijdens een bezoek aan Kisaro verklaarde aan de Minister van Landbouw: **“Je suis très content qu’il y a quelqu’un qui veut faire un travail sérieux dans le domaine de lutte anti-érosive. Je félicite le Frère et je lui souhaite beaucoup de succès pour ce travail difficile mais durable”**. Waarop de Minister noodgedwongen antwoordde: **“ Bon, Frère, tu peux continuer”**.

In België wordt 700.000 Bef ingezameld voor een **tractor, een aanhangwagen en een watertank. Ford-Genk geeft een bestelwagen.**

Ook racistische moeilijkheden steken overal in het land de kop op. Het is het einde van de regeerperiode van Rwanda's eerste president Kayibanda. Op 5 juli wordt hij aan de kant gezet en vervangen door Habyarimana.

Men probeert de Broeder te ontmoedigen door zijn medewerkers en zijn studenten het leven zuur te maken. In februari wordt een Vlaams vrijwilliger-leraar uitgewezen als slachtoffer van een racistische aanklacht waarvoor hij nochtans vrijgesproken werd. België stuurt een vrijwilligersgezin naar Kisaro tot 1975.

1974 Hij is niet van zijn stuk te brengen. Het werk in Kisaro krijgt stilaan vorm en met 16 leerlingen wordt op 16 april de totale terrassering van de Kisaro-heuvel aangepakt. **Pastoor Oosterbos** bezoekt voor de eerste maal Rwanda. Hij zal dat verder regelmatig doen en zo de stevige band blijven met het thuisfront, zowel in Genk als met de familie van Broeder Cyriel. De eerste lading **vanuit Antwerpen, via Mombassa** komt aan. De bouwploeg start: loods, molenhuis, regenwaterput en stallen. De **groenteverkoop in Kigali** kan beginnen dank zij de bestelwagen.

1975 In **september** beëindigt de eerste promotie haar opleiding. Broeder Cyriel **neemt ontslag als directeur van de C.E.R.A.R.** om zich volledig te kunnen inzetten voor het project op het Centrum in Kisaro. Een groep van 14 afgestudeerden volgt hem.

Broeder Cyriel sticht op **14 november** in Kisaro het C.P.A.: "Centre de perfectionnement Agricole". Dit volgens een protocolakkoord van **22 december met het Ministerie van Jeugdzaken**. Hij blijft lid van de Communauté van Byumba maar woont in Kisaro, dat behoort tot de gemeente Buyoga.

1976 **De eerste varkens van het "Belgisch Landras"** worden ingevoerd. De varkensteelt floreert en de leveringen naar Kigali kunnen beginnen. Er moet een kleine vrachtwagen gekocht worden omdat de groenteverkoop in Kigali toegenomen is.

1977 Na een periode van weerstand vanuit zijn Communauté krijgt hij ter gelegenheid van een plaatsbezoek erkenning en aanmoediging van het Ministerie van Jeugdzaken. Hierna volgen de eerste **subsidies van Nederland** dat na een bezoek van zijn Ambassadeur in Kinshasa 2.000.000 RWF investeert voor het terrasseren van de heuvel van Kisaro. **Het Belgisch Graanfonds financiert** het kiemhuis van de aardappelen en een bestelwagen Peugeot 404. Er volgt ook steun van de Europese Gemeenschap.

1978 Ook **België erkent de grote waarde van het project** en erkent Broeder Cyriel vanaf **1 maart** als vrijwilliger via het A.B.O.S. Hierdoor heeft hij een wettelijk statuut. Hij kan nu financieringen krijgen onder voogdij van een N.G.O.: het Withuis van Merelbeke. Er volgen ook subsidies van de Europese Gemeenschap en uitnodigingen van de universiteiten van Butare en Ruhengeri. De 10 ha liggen nu volledig in terrassen. **Op 3 juli officieel bezoek van**

minister Simeon Nteziryayo van Jeugdzaken, een van de grootste supporters die zal zorgen voor de verdere uitbreiding van de concessie.

De Broeder komt in verlof en verzamelt 900.000 Bef voor zijn project en de bouw van het kiemhuis kan samen met de jongens aangevat worden.

1979 De medewerkers worden jonge volwassenen: **de eerste trouwt op 20 januari**. Hij vestigt zich op grond van zijn vader en bewerkt naast zijn werk op het centrum 60 aren thuis.

Een geitenbok van het Alpine-ras wordt opgestuurd en de kweek van melkgeiten begint.

Een **Nederlandse N.G.O.** stuurt Henk Zwiers voor 3 jaar als vrijwilliger om de methode te leren. Ze financieren de bouw van een huis op de terreinen van het centrum. Daarna werkt hij aan een terrasseringsproject in Kirambo-Cyangugu.

1980 **8 november:** door tussenkomst van het ministerie van Jeugdzaken Nteziryayo wijst Minagri het terrein van ongeveer **45 ha** toe aan het C.P.A.: brief N° 2074/05.11. De techniekers van Kisaro worden gevraagd om in andere regio's demonstratie terrassen aan te leggen en tijdens zijn bezoek spreekt de Chinese ambassadeur van "le miracle de Kisaro".

Broeder Cyriel doet via A.B.O.S. **in oktober een aanvraag tot financiering om aan te sluiten op het elektriciteitsnet**. Dit opent nieuwe mogelijkheden: beenhouwerij-charcuterie-bakkerij (1982), maalterij, atelier voor hout- en metaalbewerking(1987).

1981 Uit het actiecomité Genk komen de eerste vrijwilligers er hun verlof doorbrengen om **de binnenhuisinstallaties** uit te voeren in afwachting van de elektriciteit.

1982 De Duitse maatschappij S.A.G. brengt **de hoogspanningslijn** naar het centrum. De duistere periode wordt afgesloten, een nieuwe ontwikkelingsfase begint. Via A.B.O.S. komt er financiering voor graansilo's.

Het eerste kapelleke op het centrum wordt op 12 augustus ingezegend door Mgr. Ruzindana in aanwezigheid van pastoor Oosterbos en Theo Vandeput van de parochie Bokrijk – Genk.

1983 **Drie graansilo's voor 75 ton tarwe, de watertoren en de waterleiding** worden uitgevoerd door een groep vrijwilligers uit het actiecomité: juli- augustus. De tuinbouwschool van St-Truiden doet mee in de financiering.

1984 **De vleesverwerking** wordt opgestart door 2 vrijwilligers uit België. Ze geven ook de nodige opleiding aan 4 jongeren van het centrum. In **oktober** wordt een stal bijgebouwd. De C.E.R.A.R. in Byumba wordt afgesloten en de werking wordt geïntegreerd in het centrum van Kisaro. Er komen **2 Belgische Broeders** in de nieuwe communiteit Kisaro.

1985 Van februari tot april komen 8 stagiairs uit 4 verschillende plaatsen van de provincie hier het terrasseren leren om het in hun parochie verder te zetten.

In juni wordt het eerste lustrum van Kisaro gevierd. De Broeders verkrijgen bij schenking van de staat een terrein van 1ha13 waarop het huis der Broeders aan de voet van de heuvel van Kisaro gebouwd wordt.

1986 In alle heuvelprovincies van het land wordt intussen geterrasseerd volgens de techniek van Kisaro. Overal vraagt men hulp en raad om projecten te starten. De burgemeesters worden aangemaand in alle gemeenten rond Ruhengeri en Byumba de heuvels te terrasseren. Bijna dagelijks zijn er bezoekers op het centrum.

2 juni: Bezoek van president Habiarimana per helikopter. Hij verkent de heuvel per jeep met Br. Cyriel naast hem, gevolgd door de wagen met de chef du protocol. Hij vertelde dat hij vroeger ook Bokrijk had bezocht. Hij is overtuigd dat Kisaro het na te volgen voorbeeld is. **Radio Rwanda verslaat alles rechtstreeks.** Kisaro wordt overal bekend. Het centrum krijgt een camionette als geschenk en ter vervanging van de vorige.

26 oktober: Het huis der Broeders, in rechthoekvorm en met ruime binnentuin, wordt ingehuldigd door de bisschop Ruzindana, de algemene overste en de SG van het Ministerie van Jeugdzaken, de minister van Justitie, een vertegenwoordiger van de president en député Lucien Ntibasche die in 1973 mee aan de basis lag van de eerste 10 ha van Kisaro. Rond het huis is ruimte voor eigen terrassen. Er zijn 6 broeders in de nieuwe gemeenschap. De hoop groeit om jonge Rwandese Broeders op te leiden voor de opvolging. Twee ervan leiden de lagere school van Murama.

De provincie Oost-Vlaanderen financiert een deel van de terrassering van de grote heuvel. De provincie Limburg steunt regelmatig. Rotary-club Genk stort een belangrijke som.

1987 De industriële molen van Byumba is klaar. Hij is gebouwd door de tussenkomst van President Habiarimana maar ook op het centrum wordt verder gebouwd: de beenhouwerij en de ateliers met Belgische financiering. **De terrassering van de totale oppervlakte op en rond de heuvel is beëindigd.** Dit na 13 jaar koppig werken met weinig middelen.

2 juli: Rwanda is 25 jaar onafhankelijk.

1988 In januari overhandigt Br. Cyriel zijn jaarverslag aan de President.

Zondag 15 mei: de Minister van Binnenlandse zaken benoemt Broeder Cyriel tot “**Ridder in de Nationale Orde der Revolutie**” in een hulde in Byumba ter gelegenheid van 25 jaar onafhankelijkheid van Rwanda.

Het centrum coördineert het terrasseren van heuvels in verschillende plaatsen in het land: Kigali, Rukama, Karago, Shiorongi, Cyangugu en Kanzi.

1989 In juni begint de bouw van het metaalatelier.

5 juli: De president promoveert de methode van Kisaro tot de nationale methode in de strijd tegen de erosie: “ ...een landbouwrevolutie die zijn oorsprong vindt in Kisaro”. Op de radio wordt een liedje gebracht over het terrasseren in Kisaro. Op 15 juli schrijft Br Cyriel een bedankingsbrief aan de president en verwijst daarin ook naar de goede samenwerking met de minister van Binnenlandse Zaken, Jean-Marie Mugemana, die voordien Minister was van Justitie en van Jeugdzaken. Het is de heer Mugemana die in 2010 zelfs voorzitter wordt van de VZW CPPA KISARO.

Op 25 juli overlijdt Frère Mansuy na een korte ziekte. Br. Cyriel was met hem onderweg van het ziekenhuis naar de luchthaven om in België op rust te komen. Hij wordt bij zijn school in Byumba begraven.

Op 26 november bezoekt de secretaris van de MRND (de partij van de president) het project Kisaro met een gevolg van 200 leden en houdt een receptie in de nieuwe metaalatelier. Dan duiken ook de eerste geruchten op over politieke problemen aan de top.

DE BURGEROORLOG

1990 **Op 1 oktober breekt de oorlog uit in de streek van de Grote Meren.**

Die dag wordt Broeder Cyriel op weg naar Kigali tegengehouden door een groep soldaten van de FAR. Ze verwittigen hem dat er moeilijkheden zijn in de streek Mutara in het noordoosten. De rebellen van het FPR (Front Patriotique Rwandais/Rwandese Patriotic Front) zijn inderdaad die dag vanuit Uganda Rwanda binnengevallen. Op de Belgische ambassade wordt de toestand zeer ernstig genoemd. Enkele dagen nadien worden zowel in Byumba als in Kigali enkele duizenden vermeende FPR-aanhangers (voornamelijk maar niet uitsluitend Tutsi's) gevangen genomen . De gevechten in de Mutara zullen een maand aanslepen. Het FPR wordt teruggedreven tot in Uganda, waar het zich zal hergroeperen. De oorlog met de FPR rebellen zal snel weer heroplaaien. Het regeringsleger (FAR, Forces Armées Rwandaises) is ondertussen verzwakt wegens overhaaste ronselingen, gebrek aan moreel en discipline en aan gebrekkige opleiding. België schort alle wapen- en munitieleveringen op.

1991 Kisaro en Byumba liggen dicht bij het noordwestelijk grensgebied tussen Rwanda en Uganda vanwaar de rebellen van Kagame het land binnenvallen en de bevolking met tienduizenden voor zich uit jagen. De Rwandese overheid is niet in staat de

wanordelijkheden in het FAR-leger tegen te gaan. **Massa's vluchtelingen** verzamelen in kampen. President Habyarimana doet via de bisschop beroep op de kloosterlingen om vooral te zorgen voor de kinderen onder de 5 jaar: kleding, voeding en schoolopvang voor de ouderen. Hij (wie?) werkt intens samen met de zusters Dominicanessen en de hulporganisaties Caritas, Unicef, Rode Kruis, FAO, de ambassades op vraag van President Habyarimana.

1992 Ondertussen zijn zowel interne politieke hervormingen als vredesinitiatieven op gang gekomen. Hoopgevende ontwikkelingen op het vlak van de democratie (zoals de goedkeuring van een nieuwe Grondwet die het meerpartijstelsel en de persvrijheid invoert, en de installatie van een coalitieregering) worden nochtans op geregelde tijdstippen ontsierd door plaatselijke terreur, politieke moorden en grove schendingen van de mensenrechten. De rebellen van hun kant blijven infiltreren op verschillende plaatsen. Uitgerekend op het ogenblik dat vredesbesprekingen in onmiddellijk verschiet geraken, bezet het rebellenleger **Byumba (5 juni)**. De bewoners vluchten richting Kigali en Kisaro. Ook Kisaro en omgeving liggen in de gevarenzone en het centrum heeft meer en meer zorg voor de opvang van vluchtelingen in het kamp van Kisaro en wat verderop in Buyoga. Het rebellenleger installeert zich op zondag 5 juli in de gebouwen van het centrum (welk centrum?). In december wordt het duidelijk dat zelfs Broeder Cyriel in gevaar is: de nuntius waarschuwt hem hierover en enkele dagen later ook de minister van Defensie in opdracht van de president. Maar hij blijft zich inzetten voor de voeding van de kinderen en bouwt scholen voor 5000 leerlingen in de omgeving.

1993 In de nacht van **4-5 februari** jaagt **een nachtelijke aanval van het FPR** de vluchtelingen uit het kamp, in paniek trekken ze richting Kigali. Broeder Cyriel blijft achter met 4 Broeders. Enkele dagen later vertrekken de Broeders. Broeder Cyriel wordt opgehouden door de FAR maar door de tussenkomst van de minister van Defensie Augustin Ndingiyimana wordt hij bevrijd, na een demarche van de Belgische ambassadeur. Enkele dagen **later**, na zijn verontwaardiging te hebben opgeschreven over het optreden van het leger in een boze openbare brief, **vertrekt hij naar België** en wordt uitgeput opgenomen in het hospitaal. Ondertussen wordt het Centrum geplunderd en sommige gebouwen worden zwaar beschadigd.

15 mei wil hij opnieuw naar Rwanda. Zijn oversten weigeren de toelating maar de pauselijke Nuntius in Kigali zegt dat zijn plaats toch daar is. Hij krijgt toelating van het Ministerie van Binnenlandse Zaken om zijn mensen van het centrum te gaan bezoeken. Ze verblijven in Gaseke. Hij overtuigt ze om terug naar huis te gaan, geeft hen zaad om te beginnen en verzekert hen dat hij spoedig terugkeert.

In juli wordt een gedemilitariseerde zone rond Kisaro afgebakend, de Broeder krijgt toelating om er terug te beginnen en wordt aangesteld als "burgemeester" van dat gebied. Het kloosterhuis is onbewoonbaar geworden. Hij trekt voorlopig in het huis van in den

beginne: boven op de heuvel. Een post van de FAR aan de rand van de zone zorgt nog voor gevaar. Hij wil voor werk en eten zorgen voor zijn mensen. Massa's witte kolen worden gezaaid. Er komt weer financiële steun van de Europese Gemeenschap en een Belgische weldoener schenkt 100.000 Bef. Na enkele maanden kunnen wekelijks 3 ton kolen verdeeld worden aan de vluchtelingen.

1994 Op 6 april wordt het vliegtuig van de president neergeschoten en dan begint **de genocide**. De invasie van het FPR doet hem op 6 april uitwijken tot 3 km ten noorden van het Centrum. **Het FPR vestigt zijn état-major in de gebouwen van het Centrum**. Zo blijft hij 10 dagen onder hun controle. Zijn volk vestigt zich in Miyove. Deze **april**dagen zullen later jaarlijks herdacht worden op 7 april. Broeder Cyriel vat deze gebeurtenis samen als volgt: "Niemand zal ooit alles weten over deze oorlog. Wat we zeker weten is o.a. wie die oorlog begonnen is. De grootste schuldigen verbergen zich achter de rug van hen die gezag dragen. Anderzijds zijn er schuldige gezagdragers die hun minderen gebruiken als schild."

17 april verplichten ze hem terug te keren naar België en zijn mensen keren terug naar hun huisjes. Een hoge legerofficier die dicht bij Kagame staat neemt hem in bescherming. Hij wordt overgebracht naar Gatuna, de grenspost Uganda en verder via de luchthaven in Kampala naar Brussel.

2 september vliegt hij terug met het eerste vliegtuig van Brussel naar Kigali voor een veertiendaagse verkenning. Dit overtuigt hem om op **25 oktober definitief terug te keren** naar een veranderd Rwanda met nieuwe leiders onder een nieuw regime. De toegang tot zijn centrum blijft hem ontzegd tot januari 1995. De Duitse organisatie **Rhénanie Palatinat** wil de herstellingswerken aan het Centrum, de dorpscholen en huisjes voor een 70-tal weduwen financieren. Dit wordt de redding van het Centrum, de scholen en de armen rondom.

DE WEDEROPBOUW

1995 Hij **reorganiseert het onderwijs**. 1 februari krijgt hij financiering van het **F.A.O. en de Canadese Ambassade** voor de herstelling van alle terrassen, de aankoop van nieuw landbouwmaterieel, zaden en meststoffen. Ze verzamelen 2 ton plantaardappelen uit de overwoekerde terrassen. **De Britse Ambassade** financiert de herinrichting van de varkensstallen en de kweekvarkens, ook de beenhouwerij.

1996 **De aardappelteelt** wordt op punt gezet met de selectie uit een tiental variëteiten uit het proefcentrum van Kruishoutem.

1997 bouwen van 3 klassen in Rutabo, hoeve voor de zusters van de Bon Conseil in Kageyo, herstellingen bij de zusters in Muzanza. Kerk vernieuwd in Rumuli. Mr Fisher levert

15 golfplaten om daken te herstellen. Burgemeester van Buyoga, waar Kisaro toe behoort, verongelukt in de ravijn. Er zijn regelmatig invallen van de Far in het noordoosten vanuit Congo. De mannen die gevlucht waren in Congo worden nu opgesloten voor een maand voor een hersenspoeling. Van onze ploegleiders zijn er twee: Pascal en Caroli.

5 juni: bezoek van de Eerste Minister die de President vervangt, de Minister van Landbouw, de ambassadeurs van China, Rusland, België en Nederland. Ze willen een vorming in het terrasserijen bijwonen. Vooraf levert Kigali 1000 hakken. Er wordt een demonstratie georganiseerd op de heuvel van Kigarama waar Jerome woont. Achteraf wordt het werk van Kisaro geprezen door de Eerste minister.

1998 In **januari** worden 1200 vluchtelingen aangevoerd uit Oost-Congo en ondergebracht in een kamp op een heuvel bij Byumba. Men wil een tweede kamp maken in Kisaro maar omdat de gronden geterrasseerd zijn gaat dit niet door. Overal in het land heerst voedseltekort. Het regime begint met verplichte vormingskampen voor ambtenaren, onderwijzers en uiteindelijk voor iedereen.

Een groot terrasseringsproject in Gikongoro in het zuiden van Rwanda is in uitvoering. Op 1 **februari** bezoek van **Luc Dhoore, voormalig minister**. Op 8 februari **inzegening van de kerk van Kisaro**. Op 10 februari een aanrijding met als gevolg dat de Broeder en pastoor Oosterbos in een ravijn belanden. Zij komen er met de schrik vanaf.

Maart: door een discussie over de betaling van facturen van elektriciteitsverbruik in '87-'88 en '93-'94 zit men 2 weken zonder elektriciteit. De FAR (gevluchte resten van het vroegere Rwandese leger) destabiliseert de regio Ruhengeri-Gitarama-Kibuye door frequente aanvallen vanuit Oost- Zaïre. Er is overal voedseltekort, wanorde, diefstal moord uit wraak en weerwraak. Ook diverse aanvallen van de FAR rond Gisenyi.

Bezoek van **Clinton aan Rwanda**.

Het kerkje van Rumuli wordt gebouwd.

April: een **Mitsubishi L200** wordt aangekocht en komt uiteindelijk op 11 december aan in Kigali. Broeder Cyriel verliest een vingertop door een ongeval in de metaalatelier.

Mr. Fischer van de Duitse NGO Rhenani Palatinat vertrekt definitief naar zijn land. Hij was een groot medewerker voor Kisaro.

In **juni** ontstaat het project voor **scholenbouw in Buyoga** waarvoor de Duitse ambassade 25 miljoen RWF wil geven.

De herstelling van de oorlogsschade aan het **communauteitsgebouw** in Kisaro kan starten door de financiële tussenkomst van het Hoofdbestuur van de Broeders in Rome.

Het is ook de periode van **aanslagen van de Interhamwe** en wederzijdse wraakacties en Kagame geraakt ook verwickeld in een oorlog met de Congolese rebellen van Kabila (senior) in het grensgebied Goma, Gisenyi en Ruhengeri. **Deze oorlog zal nog decennia verder sudderen.**

In juni komt de dorsmachine van de familie Ulenaers toe en een molen van Geraerts. De tarweoogst is zeer belangrijk geworden en er zijn 6 veldschuren gebouwd voor tijdelijke opslag verspreid over de heuvels. **De tarweoogst** van de kleine boeren uit de omgeving wordt opgekocht door het centrum.

In **september** start een groot terrasseringsproject van het Ministerie van Landbouw waarvoor Kisaro de leiding bekomen heeft: 160 ha onder leiding van 32 Kisaroërs en met hulp van een 500 mensen van de 4 deelnemende gemeenten: Nyamugali, Ruhondo, Nkumba en Butaro. De eerste beplantingen gebeuren er in november

Broeder Cyriel wordt aangesteld tot raadgevend lid van de provincieraad voor wederopbouw in Byumba.

1999 Hij wordt ook gevraagd om op verschillende plaatsen in heel het land projecten in te leiden en op te volgen. Bijvoorbeeld voor de zusters in Kageyo, in Cyangugu (400 km) en in Ngarama, geïmplementeerd met Waregem (70 km). Er wordt een huis en een dispensarium gebouwd voor de zusters van Muyanza, de kerk van Rumuli is in aanbouw evenals het Baptistenkerkje van Jerome, een getrouwe medewerker van het centrum met een gehandicapte zoon Charles, die later lasser wordt op het centrum. Dit lijkt erg oekumenisch.

De nieuwe secretaris-generaal van het Ministerie van landbouw is Mukanugwera die in 1984 gedurende 7 maanden stage gedaan heeft in het centrum Kisaro.

Broeder Cyriel klaagt het systeem van de **PAM** (Programme Alimentaire Mondial) in Rwanda aan. Door massale invoer van Amerikaanse maïs wordt de inlandse productie verwaarloosd. Beter zou zijn de inlandse productie ook van tarwe en andere landbouwproducten op te kopen en in de bedelingen op te nemen.

Februari-maart is de eerste oogstperiode van het jaar. Dan zijn er zo'n **200 jonge mensen** aan 't werk op het centrum. "We proberen ook de gehandicapten te helpen. Na de oorlog stellen we vast dat 4% van de bevolking van onze sector gehandicapt is."

De FAD geeft zaad en meststoffen aan het centrum voor 10 ha sojabonen. Kisaro verovert daarna stilaan de markt voor de levering van zaai- en plantgoed.

Bij de plaatselijke verkiezingen worden Jérôme en Gaspard, 2 medewerkers van het centrum, verkozen tot conseiller.

22 mei ontstaat het C.P.P.A.- A.S.B.L. (stichtingsvergadering op 24 april).

De officiële erkenning zal echter nog 10 jaar op zich laten wachten. Na de oorlog was ook het onderwijssysteem veranderd. Het C.P.A. paste niet meer in het nieuwe kader en het objectief van het Centrum moest aangepast worden. Ook de éénmansleiding diende herbekeken te worden rekening houdend met de leeftijd-77- van de Broeder. De vereniging wordt daardoor ook onafhankelijk van de congregatie van de Broeders. De congregatie blijft wel vertegenwoordigd in de algemene vergadering. **De “Vereniging Zonder Winstgevend Doel”** heeft tot doel:

- Intensieve en rationele landbouw met het behoud van teelaarde en regenwater in de bodem door de methode van het radicaal terrasseren om aldus te voorzien in eigen voedselvoorziening van de Rwandezen.
- De vorming van landbouwers en vooral de jongere landbouwers.
- Steun aan landbouwgroeperingen en –verenigingen voor vrouwen geleid door het centrum.

Broeder Cyriel blijft, op aandringen van advocaat Mugemana (ex – minister van Justitie) en de vergadering, nog 2 jaar voorzitter. De vroegere Minister van Landbouw, nu Minister van Informatie, nam ook deel aan de vergadering. De andere leden zijn medewerkers en monitoren van het centrum. Het is de bedoeling daaruit een kader te vormen.

Juni: het dossier voor het **hervatten van de varkensteelt** wordt opgestart. Een dossier voor de bouw van een secundaire school in Buyoga (de sector van Kisaro) wordt voorgelegd aan de Duitsers en aan de Canadezen wordt een aanvraag gedaan voor de werken van de vrouwengroepen.

Juli: Minister Augustin, ex Landbouw, verandert van Informatie naar Buitenlandse Zaken. Hij was betrokken bij de oprichtingsvergadering in mei. De elektriciteitswerken van het broedershuis op Kisaro zijn af. Ook dit doet de oorlog vergeten.

De tweede algemene vergadering van de ASBL gaat door op 31 juli echter zonder notabelen uit Kigali. Advocaat Mugemana brengt verslag uit.

Het centrum heeft Evarist Safari aangesteld als boekhouder en Augustin Bavakure als secretaris. Deze bekomt een rijbewijs en kan inspringen voor de vele transporten naar Kigali.

29 oktober: een container met 30 ton goederen wordt door het Comité van Genk vanuit Antwerpen verscheept naar Dar-Es- Salam met o.a. een **landbouwtractor John Deere**, een gift van de Belgische Boerenbond en een industriële **elektrische bakoven**, betaald door ABOS. Theo Graulus komt naar Kisaro om te helpen bij het overbrengen van de goederen en de tractor en voor heel wat karweien waar men in Rwanda nog geen weg mee weet. De container wordt in december in de Tanzaniaanse haven overgeladen op een vrachtwagen en bereikt Kigali op **20 december** en dan begint het geloop in Kigali voor vrijstelling van invoerrechten en vrijgave bij de douane. Deze actie zal voortaan bijna jaarlijks herhaald worden onder leiding van Jef Aerden, pastoor Jan Oosterbos en met hulp van het Comité Genk.

29 december: alles wordt vrijgegeven bij de douane en het vervoer naar Kisaro kan beginnen. De tractor geraakt uiteindelijk de laatste dag van de 20e eeuw in Kisaro!

DE EENENTWINTIGSTE EEUW

2000 In januari komt een delegatie van Waregem en van de Vlaams-Rwandese Vereniging “ **Umubano**”. De delegatie staat onder leiding van dhr. Jean Pierre Roobroeck die als inspecteur van het middelbaar onderwijs gewerkt had in Kigali. Het is de bedoeling de scholenbouw in **Ngarama** te gaan inspecteren en de eerste fase in te huldigen. De bouw ervan liep niet altijd van een leien dakje door de grote afstand en de hebbelijkheid van de plaatselijke verantwoordelijken.

Broeder Cyriel wordt op vele vlakken geconfronteerd met de vaak expliciete corruptie bij lokale beleidsverantwoordelijken, douanediensten, administratie en zelfs handelaars.

Ook de gevolgen van de oorlog in Congo zijn voelbaar: teruggekeerde soldaten gedragen zich vaak als plundersaars. Bovendien zijn er in de streek zelf tal van ongevallen door achtergebleven granaten uit de burgeroorlog.

Toch zijn er ook veel hoopvolle gebeurtenissen: begin februari wordt de nieuwe oven in gebruik genomen (brood en patés), de lagere school van Rutabo wordt verder uitgebouwd vooral met vrijwilligers, de prefect van Byumba bezoekt Kisaro en wil heel zijn regio terrasser en in juli worden nieuwe varkensstallen gebouwd in het centrum.

Ook de erkenning van de vzw komt opnieuw in de aandacht dankzij de nieuwe minister van justitie, mr. Mugemana wordt juridisch adviseur van de president. Op het thuisfront krijgt het de VZW Comité Byumba-Kisaro de toestemming om voor de giften fiscale attesten af te leveren.

2001 Het nieuwe jaar begint met de onderwijsmaatregel in Rwanda waarbij alle niet gediplomeerde onderwijzers afgedankt worden en de klassen herschikt. Klassen van 50 tot 70 leerlingen zijn geen uitzondering.

In januari overlijden twee medewerkers van het eerste uur: Bosco en Célestin.

Op 9 februari bezoek Mgr. Hoogmartens (Bisdom Hasselt) Kisaro.

Op 6 maart zijn er burgemeestersverkiezingen. De burgemeester van Kisaro wordt herkozen. Vervolgens worden de gemeenten vervangen door districten; in de prefectuur Byumba wordt het aantal districten teruggebracht van 17 naar 7. Kisaro wordt het bestuurlijk centrum van

een aantal vroegere gemeenten als Buyoga, Rumuli, Nyankenke, Rusasa, Rubona e.a. samen goed voor 150 km² en 100.000 inwoners.

Zowel het invoeren van biggen als de dedouanering van de jaarlijkse container hulpgoederen uit België blijven problematisch.

In het centrum en in de omgeving blijft stroomuitval bijna dagelijks voor problemen zorgen.

Vanuit het centrum worden dit jaar de scholen van Rusasa en van de Broeders in Byumba opgeknapt. Er komt veel Umuganda (vrijwilligerswerk) bij te pas. De zorg voor de armsten blijft een voortdurend aandachtspunt.

Op 12 augustus krijgt Broeder Cyriel de toestemming van de Broeders van de Christelijke Scholen de toestemming om in Kisaro een onafhankelijke vrije lagere school op te richten voor de allerarmsten met kosteloos onderwijs. Daarvoor worden fondsen verzameld. Deze school wordt een uitbreiding van de kleuterschool die in 1990 werd opgericht.

In de loop van december komt het bericht dat er in 2002 wellicht telefoon zal aangelegd worden. Dit zal de communicatie met België per fax mogelijk maken.

Ook minder goed nieuws: op 13 december wordt Broeder Cyriel op één nacht bijna helemaal doof. In de loop van 2002 zal hij een hoorapparaat aangemeten krijgen.

2002 In januari start Broeder Cyriel een zoektocht naar fondsen: via de Zwitserse en Belgische ambassade en een Duitse jumelage-organisatie.

Eveneens in januari wordt een rolstoel voor gehandicapten ontworpen met kruiwagenwielen. Dat is het enige wiel dat ter plaatse bruikbaar is.

21 februari: de vzw CPPA (Centre de Perfection en de Promotion Agricole de Kisaro) wordt de aanvraag voor de officiële erkenning van de VZW ingediend.

25 februari: bij de gemeenteraadsverkiezingen wordt Jerome herverkozen. Jerome is dominee en was een leerling in de beginjaren van het Centrum. Ook in de CDC's (Comité de Developpement Communal) worden meerdere medewerkers van het centrum verkozen.

Sinds 2001 wordt de Gacaca, met steun van België, voorbereid: een volksgerecht op gemeentelijk niveau dat via snelrecht een oordeel moet vellen over een massa dossiers van oorlogsgevangenen. Mensen worden daartoe gevormd. De Gacaca valt niet zo in goede aarde omdat de oude wonden weer opengereten worden en omdat er in het gebied in feite weinig oorlogsmisdaden gebeurden. Het geeft ook aanleiding tot valse beschuldigingen om met iemand af te rekenen.

In april wordt Broeder Cyriel geconfronteerd met een aantal publicaties over de genocide. Volgens hem was de situatie inderdaad vrij complex, maar wordt er in de publicaties toch regelmatig overdreven.

In juni bouwt hij met zijn mensen een stenen brug over een woelige bergrivier die na een storm en hevige regenval het gehucht Muyanza geïsoleerde van de buitenwereld.

Langs de hoofdweg van Byumba naar Kigali zijn er veel ernstige verkeersongevallen door het roekeloze rijgedrag van een aantal Ugandese vrachtwagenchauffeurs.

In de zomer van 2002 wordt, na wat kinderziektes, de koelkamer van de beenhouwerij in gebruik genomen.

Op 24 augustus verjaart de broeder en de armen delen mee in de viering. Hij staat stil bij de korte (of lange) periode van 80 jaar, waarbij armen eerst als gelijken, dan als meesters beschouwd worden.

Dezelfde dag wordt de eerste computer geïnstalleerd in het centrum. Ook hier zijn er enkele kinderziektes, o.a. door het regelmatig uitvallen van de stroom.

Broeder Cyriel onderhoudt intense contacten met de administraties in Kigali. Het is niet eenvoudig om dingen afgehandeld te krijgen zonder ervoor te betalen.

Een onderzoek leert dat er in het diocees Byumba 44% katholieken, 12% andere gelovigen en 44% niet-gelovigen zijn.

In de loop van december worden de districtskaders voorbereid op de presidentsverkiezingen van 2003. In dezelfde maand komen er vluchtelingen uit Tanzania naar Kisaro.

2003. De situatie in Rwanda wordt kritisch: brandstof wordt zeldzaam en duurder, de Rwandese Frank devalueert, cement wordt gerantsoeneerd, scholen zitten zonder middelen.

Op 27 januari wordt een telefoon geïnstalleerd in het centrum, tegen het einde van het jaar zal hij werken.

De teelt van luzerne, een op klaver lijkende plant, wordt succesvol getest als voedsel voor de varkens.

Het centrum staat open, voor armen uit heel de streek. Het wordt ook bezocht door internationale hulporganisaties, universiteitsstudenten, overheden, bezoekers uit Europa.

Op 17 mei wordt in Rwanda de vijftigste verjaardag gevierd van de aankomst van de Broeders van de Christelijke Scholen. Voor de volgende vijftig jaar heeft Rwanda, het land van de eeuwige lente, vooral behoefte aan goed lager onderwijs voor iedereen.

Het centrum is voortdurend bezig met het bouwen van scholen, tot in de verste uithoeken van het district. Bijenkasten zijn een nieuwe element in het aanbod.

Op dit ogenblik zijn er in Rwanda ongeveer 5.000 ha terrassen aangelegd volgens de methode van Kisaro.

Er komt perspectief op middelen van de FAO (Food and Agriculture Organization) van de Verenigde Naties.

24 juli: na heel veel administratieve problemen komt de lichte vrachtwagen Mitsubishi Canter die uit België verzonden is via Mombassa en Kigali in Kisaro terecht.

8 augustus: de Mexicaanse broeder Aniceto komt aan in Rwanda. Hij zal later nog een belangrijke rol spelen in de armenschool van Kirenge-Kisaro.

De laatste weken voor zijn vertrek jaarlijks verlof in België (19 augustus) zijn bijzonder druk: heel veel dingen moeten nog geregeld worden.

Intussen wordt de verkiezing van president Kagame voorbereid, de propagandamolen draait op volle toeren. Kigali staat in het brandpunt van de belangstelling, de buitengebieden moeten het met veel minder doen. De verkiezingen gaan door op 25 augustus, de uitslag is voorspelbaar.

De bouw van enkele regenwatercisternes wordt aangevat.

2004. De bemiddeling in adoptiedossiers zal stopgezet worden. Het laatste dossier wordt met veel moeite in januari afgewerkt

Een tweedehands stropers wordt met de jaarlijkse container uit België ingevoerd.

De eerste oogst van aardappelen en bonen (februari) is zo overvloedig dat er een deel wordt uitgedeeld aan de armen.

De soepbedeling op zaterdag, ontstaan na de oorlog, is een traditie geworden waar wekelijks honderden behoeftigen op afkomen. De soep wordt gekookt in een ketel van 200 liter, met een reuze mixer en de ingrediënten komen van de resten uit de beenhouwerij en de onverkochte groenten.

Jean-Baptiste Mwumvaneza is een voorbeeldboer: veel bezoekers gaan er eens langs. Hij specialiseert zich in de varkensteelt. Hiervoor is hij ook op het centrum verantwoordelijk.

De streek van Byumba wordt geconfronteerd met veel stroompannes en met bestuursproblemen: de maire, de kassier en de secretaris komen in de gevangenis, de prefect wordt afgezet. Er komen stilaan meer bekwame mensen in de plaats.

Juli: in de omgeving is de tweede aardappeloogst tegengevallen door de droogte: de boeren met goede terrassen hebben wel een goede opbrengst en worden zo beloond voor hun inspanningen.

September: Broeder Aniceto komt naar Kisaro om de groeiende school van Kirenge te leiden. Sensatie: hij heeft een kleine filmprojector.

Broeder Cyriel heeft last met zijn hoorapparaat en door problemen met zijn tanden moet hij onverwacht enkele weken naar België (22 september).

Bij zijn terugkeer komt Kisaro meermaals positief in de mediabelangstelling: er wordt verder gewerkt aan weduwenhuisjes, klaslokalen en bruggen op diverse plaatsen.

2005. In januari begint het schooljaar. Er is veel vraag naar uniformen. In het centrum begint men met zeeldraaien omdat er koorden nodig zijn in de landbouw.

De relatie met de huidige maire is goed: hij ondersteunt met materialen openbare werken die door het centrum uitgevoerd worden in het kader van de Umoganda (gemeenschapdienst).

Mensen uit Genk (o.a. Theo Graulus) komen tijdens hun verlof om allerlei herstellingen uit te voeren.

Containers afhalen en naar het Centrum brengen blijft een probleem: avis d'arrive, dedouanering, controles, verzendingslijsten, vrachten laden in Kigali om naar het centrum over te brengen. Het is onwaarschijnlijk hoeveel nutteloze ritten naar Kigali moeten gereden worden.

Op vele plaatsen zijn, bij gebrek aan priesters verzorgt Broeder Cyriel regelmatig gebedsdiensten op zondag in de afgelegen dorpen.

De lagere school wordt verder uitgebreid in Kirenge: Clémentine zorgt voor de kleuters.

De vraag naar regenwaterputten stijgt en er komt overheidsbelangstelling voor de varkensweek. Broeder Cyriel is er meer dan ooit van overtuigd dat verbeterde landbouw de enige manier is om de Rwandezes op het platteland uit de armoede te halen. Steeds meer mensen komen naar de wekelijkse soepbedeling.

Het Centrum heeft weer heel veel bezoekers, o.a. ingevolge enkele TV-uitzendingen.

Broeder Cyriel komt weer naar de jaarlijkse Rwandadag . Zijn knie berokkent hem veel last. Juvenal moet bijen vangen om hem te genezen met een "bijensteektherapie".

Intussen draait in Rwanda de Gacaca (het volksgericht) op volle toeren. Elke burger kan een oordeel geven over beschuldigten van medewerking aan de genocide. De betrouwbaarheid ervan wordt in twijfel getrokken.

Rwanda wordt opnieuw administratief herschikt worden. Er komen vijf provincies in plaats van twaalf: Noord, Zuid, Oost, West en Kigali. Er zijn dan nog dertig districten, waarvan vijf in de provincie Nord: Byumba, Rulindo, Burera, Gakenke en Ruhengeri. Kisaro wordt nu bij Rulindo ingedeeld.

2006. Het schooljaar komt moeilijk op gang. Er is behoefte aan leerkrachten, schoolgerief en financiële middelen.

In februari wordt er in het centrum een pannenpers geïnstalleerd.

Broeder Cyriel heeft goede contacten met de nieuwe gouverneur van de provincie (Rucagu Boniface).

De kruiwagens die men in Kisaro maakt zijn overal zeer gegeerd.

Tijdens een samenkomst in de maand april beslissen de burgemeesters van de 30 districten om het radicaal terrasseren op hun programma te zetten.

24 april: de uitbreidingsklassen van de lagere school van Kirenge zijn helemaal klaar en worden in gebruik genomen.

28 april: de "ministre des terres" komt het centrum bezoeken met 80 agronomen. Op 24 mei worden er in Kisaro demonstratiedagen georganiseerd door de minister van landbouw. Opmerking van broeder Cyriel is dat terrasseren weliswaar nodig is voor de wateropslag in de grond en om de teelaarde op zijn plaats te houden, maar de grond moet ook vruchtbaar gemaakt. Er blijft nood aan aangepaste bemesting.

Juni: omwille van een dreiging van mond- en klauwzeer mogen tijdelijk geen dieren meer vervoerd worden.

Juli: stilaan groeit de idee van kunstmatige inseminatie bij varkens en stamboekregistratie voor varkens.

In opdracht van de regering worden er een tiental koeien geplaatst. Dat is niet naar de zin van Br Cyriel. Voor koeien is er onvoldoende oppervlakte voor beweiding en voeding. Hij blijft de varkensteelt promoten en de koe als statussymbool krijgt geen kans op het centrum.

De kleuter- en lagere school van Kirenge bloeit. De mogelijkheid voor een klein nonnenklooster in de buurt wordt overwogen.

24 oktober: Gerard Moerman, neef van Broeder Cyriel, brengt een eerste bezoek aan Kisaro.

November: met de regering worden afspraken gemaakt voor een vormingscentrum voor boeren.

2007. Het nieuwe schooljaar begint in januari zoals gebruikelijk, met veel probleempjes.

Het gehannes met de dedouanering blijft duren bij elke jaarlijkse container die uit België ingevoerd wordt.

Vluchtelingen die naar Tanzania getrokken waren komen terug: heel wat van hen vestigen zich in de buurt van Kisaro.

De Gacaca (volksgericht) blijft het land verdelen en het onderling vertrouwen ontwrichten.

Einde maart komen Paul en Mieke Schepers-Dezeure op bezoek. Paul maakt een film over het project.

Op 7 mei wordt de schooluitbreiding in Kirenge plechtig ingehuldigd. De bisschop en de gouverneur zijn aanwezig.

Er zal moeten uitgekeken worden naar een nieuwe auto, want aan de oude Mitsubishi scheelt regelmatig iets.

Augustus is een bijzondere maand voor Broeder Cyriel: hij wordt 85, 65 jaar geleden dat hij zijn eerste gelofte aflegde, 60 jaar geleden zijn eeuwige gelofte. Begin september is hij bovendien 35 jaar in Rwanda.

De Rwandese frank zakt verder weg.

2008. In januari raakt een varkensboer, Jean Mwumvaneza, geklemd tussen tractor en vrachtwagen en wordt vrij ernstig gewond. De genezing zal meer dan een half jaar duren maar er zullen inwendige letsels blijven.

Het centrum krijgt 60 ton bonen ter beschikking, waarvan na zorgvuldige selectie ongeveer de helft bruikbaar is voor menselijke consumptie; de rest is voor de varkens. Broeder Cyriel organiseert de selectie en deelt de eetbare bonen uit aan de armen.

De start van het nieuwe schooljaar gaat gepaard met een ontzettend tekort aan mensen en middelen. Onderwijzers worden heel slecht betaald.

Ook de dedouanering van de jaarlijkse container zorgt voor onwaarschijnlijke problemen. Het is dit jaar erg nat; dat hindert niet zozeer de oogst, maar wel het transport.

Op 23 februari komt de internetverbinding tot stand. Het adres wiemjules@yahoo.fr wordt vanaf nu intens gebruikt, in eerste instantie via Augustin, de secretariaatsverantwoordelijke. In de loop van het jaar zal broeder Cyriel (intussen 86!) zich in de materie inwerken zodat vanaf eind 2008 de communicatie veel soepeler verloopt dan vroeger via de vaak haperende faxberichten.

De definitieve erkenning van de vzw CPPA, die in 2002 aangevraagd werd, loopt niet van een leien dakje. Het aanvraagdossier gaat zelf verloren op het ministerie.

Op 9 september zijn er parlementsverkiezingen in Rwanda. Het FPR is de grote winnaar; in feite is er in Rwanda een éénpartijstelsel.

Bij zijn terugkeer naar Rwanda op 11 november, na een kort verblijf in België, neemt broeder Cyriel varkenssperma mee voor de K.I. Dat is administratief geen eenvoudige operatie. Helaas,

de geïnsemineerde zeugen worden niet drachtig; de techniek staat nog onvoldoende op peil. Dat zal later grondig bijgewerkt worden.

2009. Op 17 januari overlijdt de oudste zus van broeder Cyriel.

In Kisaro komt de varkenskweek tot verdere bloei en er worden stallen bijgebouwd. De kruiwagenproductie loopt prima. Voor de staakbonen moeten 100.000 staken gekapt worden.

In de scholen wordt vrij bruusk omgeschakeld van Frans naar Engels als tweede taal. Dit wordt ook een nachtmerrie voor bedienden en administraties.

Eindelijk komt er schot in de officiële erkenning van de vzw. Op 16 juli ondertekent de minister van Justitie en op 21 september worden de statuten gepubliceerd in het Rwandese Staatsblad. Nu kan ook het opleidingscentrum voor jonge boeren van start gaan.

Intussen zijn er wel problemen met ingevoerd melkpoeder. De douane neemt dat in beslag.

Melanie Mukanyamibwa wordt op stage gestuurd naar België om de kunstmatige inseminatie onder de knie te krijgen. Daarvoor dient een visum aangevraagd. Dat loopt echter alles behalve van een leien dakje. Er is onduidelijkheid over de geboortedatum, er moet een borg gesteld en een tijdelijke verblijfplaats meegedeeld, en zelfs dan nog heeft de Belgische administratie problemen met een visum voor een jonge Afrikaanse vrouw. De geplande vertrekdatum van 28 augustus wordt verschoven naar 15 september, maar ook dat is niet haalbaar want het visum wordt geweigerd. Na ruggenspraak met de mensen in België wordt een nieuwe aanvraag ingediend, die leidt tot de aflevering van het visum op 29 september. Op 1 oktober vertrekt Melanie naar België. Ze zal er een verslag over maken en de gegevens ook gebruiken voor haar thesis het volgende academisch jaar in Rwanda.

Coup de théâtre op 1 oktober: Melanie kan vertrekken, maar broeder Cyriel mag niet mee; zijn paspoort wordt ingehouden, hij wordt beschouwd als smokkelaar omwille van het invoeren van melkpoeder en men dreigt zelfs zijn rijbewijs in te trekken omwille van zijn leeftijd. De zaak sleept aan en de broeder mist de Rwandadag van 25 oktober. Melanie is er wel. Ze loopt een goede stage en zal ook het varkenssperma moeten meebrengen. Daarvoor is een invoervergunning nodig. Gerard brengt dat in orde. Melanie zal op 30 november teruggaan naar Kisaro.

De broeder is dan nog altijd in een administratieve strijd gewikkeld om zijn paspoort terug te krijgen. Dat zal aanslepen tot 23 december. Dan wordt alles opgelost nadat hij invoerrechten, BTW en boete betaald heeft. Op 7 januari 2010 vertrekt hij naar België. In de loop van maart 2010 zal hij teruggaan naar Rwanda.

2010. In het voorjaar start een nieuw type opleiding: elf groepjes (waarvan drie vrouwelijk) van telkens drie boeren krijgen elk 30 a op het centrum om te bewerken. Met de opbrengst van het eerste jaar betalen ze hun startproducten af ("lening"). In de voormiddag is er opleiding, in de namiddag werken ze op hun eigen grond. Bedoeling is dat ze sparen en na drie jaar buiten het centrum grond kopen. Ze huwen ten vroegste na de opleiding. Probleem is dat de grond buiten het centrum in 't algemeen te arm is om goede oogsten op te brengen.

Voor Broeder Cyriel is geld geen probleem: hij rekent op de voorzienigheid en op het comité in België.

Evarist Safari behaalt zijn licentiaatsdiploma boekhouding en economie. Hij begon op 15 jaar op het centrum, Br Cyriel betaalde zijn middelbare studies, tijdens het verlof werkte hij. Later combineerde hij zijn werk als boekhouder van het centrum met hoger avondonderwijs. Hij wordt de vaste medewerker van Br Cyriel.

Melanie volgt intussen haar opleiding tot licentiaat in de landbouwontwikkeling aan de Polytechnische Hogeschool van Byumba. Als thema voor haar eindwerk kiest ze: "de kunstmatige inseminatie van varkens."

Op 4 september wordt de melkpoeder, waarover vorig jaar zoveel te doen was, gedumpt; de vervaldatum was overschreden. Daarmee komt een definitief einde aan de "smokkelhistorie".

Bij de presidentsverkiezingen haalt zittend president Kagame bijna 100%. Er wordt een verlofdag toegekend.

Op 8 september wordt het Centrum erkend als praktijkcentrum van de Universiteit van Byumba.

Broeder Cyriel komt naar België van half oktober tot eind november.

2011. Het onderwijs in Rwanda wordt alsmaar duurder, veel ouders kunnen het schoolgeld niet betalen.

In maart wordt een dossier ingediend voor de vernieuwing van de concessievergunning van de heuvel van Kisaro ten gunste van het centrum. Deze vergunning dateerde van 1980 maar was tijdens de oorlog verloren gegaan. De administratie vindt er niets meer van terug. Deze vergunning is wel van groot belang voor onze financiering voor geplande projecten.

De bietenteelt floreert, de varkens zijn er verzot op. Ook de varkenskweek loopt goed.

April: het centrum krijgt te maken met georganiseerde aardappeldiefstal.

De overheid legt de verplichting op om de werknemers via een bankrekening te betalen; dat is niet evident, want de meest mensen hebben geen dergelijke rekening. Het zal nog tot in

2014 duren om dit systeem door te drukken. Intussen wordt de administratieve druk op het CPPA groter.

De overheid legt een teeltplanning op: het ene jaar maïs, het andere aardappelen, dan tarwe. Dat lukt niet echt. De opbrengsten vallen tegen en de voedselprijzen stijgen. Het centrum doet er niet aan mee.

De thesis van Melanie (over de kunstmatige inseminatie bij varkens) loopt over heel wat hindernissen omdat de examinatoren niet zo vertrouwd zijn met de materie. Na besprekingen in maart en april verdedigt ze haar thesis einde juni en begin augustus promoveert ze tot licentiaat in het "Développement Rural".

Het provinciebestuur van Limburg beslist intussen om de uitbouw te subsidiëren van de accommodatie voor de ki van varkens: nieuwe stallen, een collectiezone en een labo. Dit zal over 2 jaren gespreid worden.

Broeder Cyriel is in België van half september tot eind oktober. Begin november is hij blij als hij "terug thuis" is.

2012. Rotary Genk-Noord subsidieert een twaalfstal regenwaterputten: ze worden begin 2012 gebouwd. De mensen moeten de kuil uitgraven; vervolgens krijgen ze bakstenen (plaatselijk geproduceerd) en cement. Gedurende een tiental dagen werken twee metsers, dan worden de putten afgedekt, dakgoten aangebracht regenwaterpijpen aangesloten en een pomp geplaatst. Ook het provinciebestuur en Stelimo zullen in de loop van het jaar nog een aantal regenwaterputten subsidiëren. Deze putten zijn een weldaad voor de bevolking.

18 februari: Melanie trouwt met Ernest. Hetzelfde jaar nog wordt hun eerste kindje geboren, een dochter. Melanie is de medewerker van Br Cyriel voor de landbouw.

Op 20 april komt de minister van Landbouw op bezoek en broeder Cyriel kan zijn kritiek uiten op de teeltplanning. Die planning wordt korte tijd daarna versoepeld voor het centrum.

Het centrum wordt geconfronteerd met diefstal van gewassen. Deze plaag vereist permanente bewaking voor de oogstperioden.

Het centrum engageert zich om in de buurt enkele overbruggingen (duikers) te herstellen.

Het centrum neemt deel aan de jaarlijkse nationale landbouwtentoonstelling. De stand van de varkensteelt in Kisaro is een blikvanger en alle tentoon gestelde varkens zijn in een mum van tijd verkocht.

Broeder Cyriel wordt 90. In Kisaro wordt dat gevierd met het uitdelen van 1000 kg bloem aan de armen. Ook in België wordt deze verjaardag gevierd en wel op 7 oktober in zijn geboortestreek Oudenaarde-Kerselare.

Broeder Cyriel begint stilaan zijn "levensgeschiedenis" te schrijven.

2013. De varkensteelt loopt goed in grote delen van Rwanda, zo goed zelfs dat de prijzen dalen. Er zou moeten uitgevoerd worden naar het buitenland.

Op 27 maart overlijdt broeder Albert; hij was een trouwe medewerker die o.a. het archief bijhield.

Voor transport van dringende zendingen uit België wordt nu beroep gedaan op FEDEX .

Ten gevolge van gewijzigde wetgeving in Rwanda wordt de vzw omgevormd tot een NGO CPPA KISARO. Dit heeft ook invloed op het dossier voor de vernieuwing van de aangevraagde vergunning van de Concessie van de heuvel. In de loop van de maand mei 2014 is de omslachtige procedure afgerond.

De vergunning van de Concessie van de heuvel is bedoeld om fermettes, kleine boerderijtjes, ter beschikking te stellen van de jonge boeren. De planning voorziet in een eerste fase om een veertiental hoevetjes te bouwen, elk op een halve hectare grond. Ze zullen daar tien jaar kunnen pachten en vervolgens hun eigen grond kopen buiten het centrum. Dit opleidingsplan vervangt het plan van 2010 dat mislukte. Men loopt daarbij wat vooruit op de vergunning van de concessie. De bouw van de eerste fermettes gaat van start onder toezicht van Gerard Moerman, neef van de broeder, die vanaf nu 6 maanden per jaar in Kisaro zal verblijven. Deze eerste fermettes worden in de loop van het jaar toegewezen aan de eerste kandidaten. Een heuvelflank van 7 ha wordt hiervoor verkaveld en er worden 2 landwegen doorgetrokken om elke hoeve en elk perceel bereikbaar te maken.

Ook worden er verder regenwaterputten gebouwd.

De nieuwe graanmolen komt aan, gesubsidieerd door de provincie Limburg en ze wordt geïnstalleerd. Begijn mei is alles bedrijfsklaar. Nu kan fijnere bloem gemalen worden van tarwe en maïs kan nu verwerkt worden om de kinderen in de school van Kirenge hun maïsmeelpap te geven.

Het centrum helpt, in opdracht van de overheid, bij de bouw en de afwerking van de Saccobank in Kisaro. Dat zet het werk voor de armen een beetje achteruit dit zal helpen om een individuele bankrekening toegankelijker te maken.

Het wagenpark moet geleidelijk vernieuwd worden. De toestand van de Rwandese wegen eist immers zijn tol.

Op 24 augustus wordt de 91-ste verjaardag van broeder Cyriel gevierd door de kinderen van Kirenge. Op de soepbedelingsdag krijgen alle aanwezigen tevens een zakje bloem.

Van eind september tot begin november komt broeder Cyriel naar België.

Op 30 november trouwt Godelieve met Evariste Musirikare. Zij is de dochter van Drocelle die het naaiatelier leidt. Dat huwelijk wordt op 23 november voorafgegaan door de "dot", de feestelijke bespreking van de bruidsschat, in casu een virtuele koe.

Op 11 december wordt JM Mugemana opgenomen in het ziekenhuis; de week daarop bezoekt broeder Cyriel hem. JM Mugemana zal overlijden op 3 januari 2014. Hij studeerde rechten aan de KULeuven, kwam in 1977 in contact met broeder Cyriel, werd (tot 1992) minister in de regering Habyarimana. Ook na de genocide bleef hij een gewaardeerd jurist. In 1999 werd hij stichtend lid en later voorzitter van de vzw CPPA KISARO, die hij in 2010 leidde naar haar nieuw statuut van NGO. JM Mugemana werd begraven op 9 januari.

2014. Op 20 januari verklaart mevr. Xaverine Mugemana, eveneens juriste, zich bereid om haar overleden man op te volgen als voorzitter van de ngo.

Op vraag van de subsidiërende instanties worden contracten afgesloten met de pachters van de fermettes en met de gebruikers van de regenwaterputten.

De provincie West-Vlaanderen besluit het fermetteproject te ondersteunen via de vzw Umubano. Deze subsidies lopen over een periode van 3 jaar.

In Rwanda moeten de mensen zich aansluiten bij de mutualiteit. Het centrum schiet het aansluitingsbedrag voor aan zijn werknemers.

Op 21 april 2014 wordt de erkenning van het CPPA als ngo gepubliceerd in het Rwandese staatsblad.

In mei zijn er drie fermettes van de vijftien klaar. Einde 2014 moeten er zes klaar zijn; de bouw krijgt eveneens de steun van de nationale loterij. Ook de provincie Limburg subsidieert andermaal een tiental regenwaterputten.

Het centrum wordt gecontacteerd door het ministerie om de kunstmatige inseminatie nationaal te organiseren.

In dezelfde maand wordt de Hyundai camionette door het Comité uit België verstuurd naar Kigali. De vrijstelling van invoer zal een ernstig probleem worden.

Op 6 juli vertrekt broeder Cyriel onverwacht naar België omwille van hevige tandpijn en hoofdpijn. Hij zal de volgende maanden in België behandeld worden en vertrekt op 23 oktober, na de Rwandadag, terug naar huis, naar Kisaro. Maar begin november ondervindt hij problemen bij het innemen van vaste voeding.

Intussen is er ook een koelkamer (2,54x1,95x2,65m) aangekomen en geïnstalleerd ter vervanging van de vorige uit 2002.

Begin december 2014 wordt broeder Cyriel per ambulance-jet overgevlogen naar België (UZ Gent) waar darmkanker met uitzaaiingen wordt vastgesteld.

2015.

Broeder Cyriel overlijdt op 13 januari 2015 in de palliatieve afdeling van Jan Palfijn (Gent). De uitvaardienst vindt plaats op 24 januari in de parochiekerk van Boxbergheide (Genk). Op hetzelfde ogenblik heeft er een gedachtenisviering plaats in Byumba en in Kisaro. De asurn met het stoffelijk overschot zal overgebracht worden naar Kisaro.

De organisatie in Kisaro wordt herschikt. Safari neemt de leiding. Gerard Moerman, die een aantal maanden per jaar in Kisaro verblijft is adviseur en verzorgt de contacten met België.

Op 14 maart wordt na een herdenkingsplechtigheid de asurn geplaatst in een monumentje in Kisaro.

Vanaf nu opereert er bij het Centrum een managementteam onder leiding van Evariste Safari met Gerard Moerman als adviseur en coördinator. Later zullen ook de statuten van de ngo aangepast worden. Het Centrum laat een filmmontage maken over leven en werk van broeder Cyriel.

Op 23 april is er een bezoek van het ministerie met het oog op de eventuele verlenging van de concessie.

De beenhouwerij wordt gemoderniseerd en er wordt een koelkamer geplaatst.

Het werk aan fermettes en regenwaterputten schiet goed op.

Er worden enkele sociale woningen opgetrokken voor behoeftige gezinnen en er is de jaarlijkse cyclus beroepsopleiding.

In Sayo wordt een gebedsruimte gebouwd en de gedachte groeit om een pastorie met parochiegebouwen op te richten in Murama; dit is een deel van het 'testament van broeder Cyriel', daardoor zou Murama ook een zelfstandige parochie kunnen worden.

Na het overlijden van broeder Cyriel stelt zich de vraag over de relatie tussen de Rwandese broeders en het CPPA.

Er wordt een container verscheept met daarin o.a. een John Deere tractor (attentie van de Boerenbond).

2016.

De werking van de broeders wordt gescheiden van die van het CPPA. De ateliers en ook de beenhouwerij die op de eigendom van de broeders liggen, verhuizen naar het gedeelte dat het CPPA in concessie heeft.

In de afgelegen buurt Gitatsa wordt een verpleegpost gebouwd en ook de weg ernaartoe wordt berijdbaar gemaakt.

Tijdens een bezoek aan Kisaro valt pastoor Oosterbos: het is voor hem een signaal om de verantwoordelijkheid voor het Genkse comité door te geven; vanaf nu wordt het bestuur geleidelijk vernieuwd en de statuten aangepast. Er stelt zich een probleem met de aflevering van de fiscale attesten. Via de vzw Umubano wordt een tijdelijke oplossing uitgewerkt en intussen wordt een nieuwe aanvraag ingediend.

Het CPPA start met de bouw van de pastorie en de parochiale gebouwen in Murama. Ook dit jaar worden er hoevetjes, regenwaterputten en enkele sociale woningen gebouwd.

Een Chinese aannemer start in opdracht van de overheid met de aanleg van een nieuwe weg die vlak langs het Centrum loopt. In de toekomst zal er minder slijtage zijn aan de wagens!

De jaarlijkse Rwandadag in Genk blijft een topper.

2017.

De minister van financiën geeft toestemming aan het Comité Kisaro op (opnieuw) fiscale attesten af te leveren. Ook de lopende BTW-regeling wordt op punt gesteld.

Op 31 mei wordt de verpleegpost van Gitatsa ingehuldigd. In deze deelgemeente is er ook grote behoefte aan kleuterklassen.

De parochiegebouwen van Murama zijn klaar en worden ingehuldigd. De nieuwe parochie krijgt als patroonheilige de heilige Cyrillus van Alexandrië, een eerbetoon aan de broeder.

Bouw van hoevetjes en regenwaterputten loopt verder, evenals de opleiding van jonge boeren.

Eind november wordt er een container verzonden, voornamelijk met meststoffen.

Het landbouwproject op zich lijkt zelfbedruipend te zijn. Bedoeling is dit ook boekhoudkundig te tonen door een gedetailleerde ventilatie van de kosten. De steun vanuit het comité Kisaro heeft vooral betrekking op investeringen en sociaal-culturele infrastructuur in de omgeving.

2018.

De bouw van de school in Gitatsa wordt aangevat; er is veel steun van het thuisfront.

Het CPPA bouwt (tegen betaling) ook enkele regenwatercisternes voor derden (o.a. aan de oogkliniek van dr. Noë).

Ook dit jaar worden er weer veldschuren omgebouwd tot hoevetjes en regenwaterputten aangelegd bij de plaatselijke boeren.

De scholengroep van St.-Truiden voert jaarlijks een actie voor het Kisaroproject. Het Sint-Jozefinstituut Bokrijk voert eveneens actie maar biedt ook negen leerlingen de kans om een inleefreis te maken naar Kisaro.

Het Comité Kisaro heeft een jaarlijkse omzet van 50.000 à 70.000 euro. Dit betekent dat het project ook na het overlijden van broeder Cyriel veel sympathie blijft krijgen. Ook wordt gebruik gemaakt van tal van subsidiebronnen aangeboord (o.a. de provincie Limburg, Stelimo, Wereldmissiehulp, Stad Genk, Rotary Genk-Noord,...). In Limburg bedroeg dit tussen 2011 en 2018 samen ca. 135.000 euro. Ook vanuit West- en Oost-Vlaanderen wordt er gesteund.

De gedachte groeit om in samenwerking met de firma Bosaq in Kisaro een waterzuiveringsinstallatie op te zetten gevoed door zonne-energie.

2019.

Pastoor Oosterbos, overleden in december 2018, laat aan het comité een erfenis na van iets meer dan 240.000 euro. In de loop van het jaar worden de belastingen hierop betaald, op het einde van het jaar wordt nog gewacht op de overschrijving van de laatste 140.000 euro via de notaris.

In april vindt onder massale belangstelling de presentatie plaats van de roman Fureri van Marc Dedecker, gebaseerd op het leven van broeder Cyriel en ook de Rwandadag is weer bijzonder succesvol. Ook het tijdschrift verschijnt viermaal per jaar. Het telt intussen iets meer dan 900 schriftelijke en bijna 200 digitale abonnees.

In Kisaro verlopen de jaarlijks terugkerende activiteiten volgens schema. De ondersteuning die vanuit het Comité in Genk geleverd wordt bestaat uit verzonden materialen, adviserende ondersteun en overgeschreven geld. Zo werd (in Rwanda) een lichte vrachtwagen gekocht om de oude Fusso Canter te vervangen en (in België) een verdovingspistool voor het slachten van varkens. Ook dit jaar worden er weer tal van regenwaterputten gebouwd. De lijst groeide uit tot 90.

De vijftien hoevetjes, een projectonderdeel dat in 2014 van start ging, zijn voltooid en enkele veldschuren zijn intussen ook omgebouwd tot hoeve.

De kleuterschool van Gitatsa, een groot project ter waarde van 34.000 euro kon dankzij diverse steunbetuigingen op twee jaar in plaats van op de geplande drie jaar afgewerkt en in gebruik genomen worden.

De Rwandadag in zaal De Schalm in Boxbergheide-Genk is andermaal zeer succesvol: bijna 300 deelnemers. Achteraf zal blijken dat het de laatste keer was dat deze dag in die vorm kon plaatsvinden.

Een nieuw groot project is opgestart in het centrum van Kisaro: de gedeeltelijke afbraak en volledige renovatie van de school van Murama, de eerste die broeder Cyriel destijds bouwde. De totale kostprijs zal 100.000 euro benaderen.

Het dossier om samen met Bosaq een waterzuivering op zonne-energie op te zetten krijgt een gunstige beoordeling de Vlaamse overheid, maar is in eerste instantie niet batig gerangschikt voor een subsidie.

2020

Rond de jaarwisseling verblijft Jo Wieme enkele maanden in Kisaro. Hij stelt de voertuigen op punt en zorgt voor een winch voor de slachterij. Half januari vertrekt Gerard naar Kisaro.

Het grote werk van dit jaar is de renovatie en de gedeeltelijke afbraak en wederopbouw van de school van Murama. Die werken staan onder leiding van de jonge ingenieur Eric Bangambiki die Caroli opvolgt aan de leiding van de afdeling bouwwerken. De werken worden voornamelijk betaald met subsidies van de provincies West-Vlaanderen (via Umubano) en Limburg. Ook het Kisarocomité doet een flinke duit in het zakje.

Er wordt gestart met een visienota die een strategische planning voorbereidt voor de volgende jaren om het CPPA, zeker in zijn kernactiviteiten, een verzekerde toekomst te geven. Doelstelling is om een en ander operationeel te hebben in 2022, het jaar waarin broeder Cyriel 100 jaar zou worden, waarin het project 50 jaar bestaat en waarin Gerard 80 wordt.

Op 14 maart komt Gerard terug naar België; enkele dagen later wordt de luchthaven van Kigali gesloten omwille van het coronavirus dat de wereld grondig zal veranderen. Van op afstand volgen we de evolutie in Rwanda waar de gevolgen van het virus zeer beperkt blijven, mede door een aantal kordate ingrepen. Het Centrum blijft gespaard van besmettingen.

De toestand in België is van die aard dat zoveel mogelijk vergaderingen vervangen worden door internetsessies. Het comité is intussen uitgebreid met enkele nieuwe mensen.

Omwille van de coronamaatregelen kan Gerard pas half september terugreizen, en ook dan is het een hele onderneming met testen, quarantaines enz.

De Genkse Rwandadag kan niet plaatsvinden in zijn traditionele vorm. Een zeer beperkt publiek (100 personen gespreid over twee dagen) wordt toegelaten op een bijzonder activiteit 'Bij Gerard op de koffie'. Vanuit zaal De Schalm wordt een zoomsessie gehouden met Gerard in Kisaro waarbij hij de situatie ter plaatse uitlegt en waarbij interactie mogelijk is. Er komen heel veel giften binnen van mensen die er niet bij konden zijn maar alles van op afstand volgden.

In november worden er goederen aangekocht (als deel van een container van Wereldmissiehulp) om naar Rwanda te verscheppen: vooral kruiwagenwielen, pompen, dakgoten. Deze container zal in januari 2021 verzonden worden. Eveneens in november komen we in contact met de Nederlandse Stichting Wilde Ganzen. Het wordt een vruchtbare samenwerking die resulteert in een subsidie voor de aankoop van een terreinwagen Toyota Hilux ter vervanging van de achttien jaar oude Mitsubishi.

Gerard komt in december terug naar België: net op dat ogenblik moet Rwanda afrekenen met een (nieuwe) corona-opstoot.

2021

Ook dit jaar wordt gekenmerkt door corona. Gerard Moerman kan maar één periode naar Kisaro, van 1 mei tot 25 juli.

Dit jaar wordt er voor ca. 4.000 euro geïnvesteerd in het Centrum, met o.a. handwasbakken en andere maatregelen om het coronavirus in bedwang te houden. De voornaamste investeringen vinden echter plaats in de omgeving en komen ten goede aan de lokale gemeenschap.

Het programma voor meer dan 100 regenwaterputten werd voltooid; voor de nieuwe gebouwen zijn de regenwaterputten opgenomen in het bouwprogramma en in Murama werden catecheselokalen gebouwd.

De grootste aandacht ging dit jaar echter ook dit jaar naar de school van Murama, die ca. 1.800 leerlingen telt en waar de schoolgebouwen, waarvan de renovatie werd aangevat in 2019, volledig voltooid werden: in totaal vijf blokken met telkens 3 tot 8 klaslokalen.

Dan werd de aandacht verlegd naar de school van Rubona. Via de stichting Wilde Ganzen kon in 2021 een eerste blok van vier klaslokalen vernieuwd worden. Bij de provinciebesturen van Limburg en West-Vlaanderen (via de vzw VRV Umubano) werden subsidiedossiers ingediend voor de andere blokken.

In het 'sociaal programma' werden tafels en stoelen gemaakt voor arme gezinnen. Om dit alles te financieren werd meer dan 40.000 euro overgemaakt.

De werking in het Noorden leed ook dit jaar onder de coronamaatregelen. De meeste vergaderingen werden digitaal georganiseerd, maar dat belette niet dat de voorbereidingen voor de viering van het vijftigjarig bestaan op volle toeren draaiden. En ons driemaandelijks tijdschrift bleef de sympathisanten trouw op de hoogte houden van de gebeurtenissen in Rwanda.

De Rwandadag werd coronaproof georganiseerd en we schakelden over op de formule van een brunch. Die was behoorlijk succesvol.

VIJFTIG JAAR

2022

Dit was voor ons Comité een heel bijzonder jaar. De viering van het vijftigjarig bestaan viel immers samen met 100 jaar geboorte van broeder Cyriel en de tachtigste verjaardag van Gerard Moerman.

Gedurende het hele jaar werd intens gewerkt om dit voor te bereiden en de viering op 1 en 2 oktober mocht er dan ook zijn. Een prachtig fotoboek over de geschiedenis van het project werd samengesteld door archivaris Paul Ackermans en geschonken aan de donateurs tijdens en na de receptie ter gelegenheid van de academische zitting en de opening van de prachtige tentoonstelling op zaterdag 1 oktober. Zaterdag en zondag kon er tevens thematische gewandeld worden en de Rwandadag, andermaal in de vorm van een brunch, mocht een recordaantal bezoekers verwelkomen. Heel bijzonder was dat we ter gelegenheid van deze viering gedurende een tiental dagen onze directeur in Kisaro, Evariste Safari, en zijn echtgenote mochten verwelkomen in ons land.

In 2022 verbleef Paul Ackermans in Kisaro van 6 januari tot 27 maart en van 13 oktober tot 17 december, Gerard Moerman van 17 maart tot 7 juni. Gerard geeft een aantal van zijn taken geleidelijk door aan Paul.

De renovatie van de school van Rubona was het grootste werk in Kisaro in de loop van 2022. De drie blokken, met in totaal 11 klassen zijn tegen het einde van het jaar volledig of praktisch voltooid (met subsidies van Wilde Ganzen en de provincies Limburg en West-Vlaanderen). In het dorp Gitatsa werd (gefinancierd door Rotary Genk-Noord) de ontbrekende zesde klas gebouwd.

Dit jaar werd er flink geïnvesteerd in het Centrum zelf: er wordt een droogschuur opgetrokken en zo wordt ingespeeld op de klimaatveranderingen die ook in Rwanda meespelen.

2023

Ook na dit gouden jubileumjaar gaat de werking voort. De coördinatorrol gaat geleidelijk over van Gerard Moerman naar Paul Ackermans, het voorzitterschap van het Comité verschuift van Jef Gabriels naar Geert Swartenbroekx. Het tijdschrift blijft om de drie maanden de geïnteresseerden informeren en de giften blijven binnenkomen, en wekelijks krijgen de lezers van Kerk en Leven een stukje Kisaro geserveerd.

In Kisaro wordt de school van Rubona voltooid en de parochiale school van Muyanza opgeknapt. Allemaal grote werken, gesubsidieerd door de provincies Limburg en West-Vlaanderen. Het schoolmeubilair wordt gemaakt met giften van Zuiderlicht, Vierde Pijlers en andere donateurs. Daarmee zijn alle basisscholen die broeder Cyriel destijds bouwde, opgeknapt. Wel worden de volgende jaren de kleuterklassen in de diverse wijken nog in een nieuw kleedje gestoken.

Om het kernproject (landbouwactiviteiten) veilig te stellen wordt er gewerkt aan een meerjarenplanning. Ook andere (en kapitaalkrachtige groepen) hebben in Rwanda de varkenskweek ontdekt en het Centrum moet zich aanpassen.

Met de hulp van Wilde Ganzen werd een nieuwe droogschuur gebouwd in het Centrum, nodig om de klimaatwijziging die ook Rwanda treft, zoveel als mogelijk op te vangen.

Ook inzake de aankoop van materialen wordt een nieuwe koers gestimuleerd: zoveel mogelijk in Rwanda aankopen en zo weinig mogelijk per container transporteren. Daardoor worden grotere bedragen overgeschreven naar de rekening in Kisaro.

Tevens wordt aandacht besteed aan de vraag hoe het oorspronkelijk ideaal van broeder Cyriel, de zorg om de allerarmsten, een nieuwe dimensie krijgt.

En tenslotte wordt ook het kerkje van Mutandi gesaneerd en uitgebreid.

2024

In 1924 wordt een (laatste?) grote containerlading verzonden: een gigantische hoeveelheid kruiwagenwielen waarrond men in het Centrum kruiwagens monteert voor de Rwandese mijnindustrie.

Dit jaar wordt ook de verbeteringswerken aan de kerk van Mutandi (met dank aan Stelimo) afgerond, het Lodge-and meetingcenter (met subsidie van Wilde Ganzen) gebouwd en in gebruik genomen en gestart met de bouw van de kleuterklassen van Murama (met steun van de provinciebesturen).

Gerard bouwt zijn bezoeken aan Kisaro geleidelijk af. Paul brengt er enkele maanden per jaar door.

Intussen is ook het kansarmoedefonds opgericht, gespijsd door o.a. Zuiderlicht en acties in de scholen van Bokrijk en Sint-Truiden.

Het vruchtbaarheidsprobleem van de varkensteelt wordt onderzocht en nieuwe varkensstallen gebouwd.

In Genk blijft het Comité heel actief en besteedt veel energie aan het verzamelen van de rijksregisternummers, vanaf nu nodig om fiscale attesten af te leveren.

De jaarlijkse Rwandadag floreert weer, vanaf vorig jaar in de vorm van een brunch en de trouwe donateurs doen hun duit in het zakje. Helaas worden ook zij ouder en ook dit jaar sterven er weer meerderen van hen. Het wordt ook uitkijken naar andere vormen van inkomsten.

Dit jaar was er voor er eerst na de coronaperiode weer een, overigens heel gesmaakte, inleefreis voor de leerlingen van het SJIB van Bokrijk.